

Strédl Terézia

TARTALOMJEGYZÉK

Strédl Terézia: Az iskolakezdés optimális feltételei	3
Szabómihály Gizella: Tannyelv választás és iskolai beilleszkedés	4
Bereznai Malvina: A megfelelő írásmozgás-koordináció a sikeres írástanulás nélkülözhetetlen feltétele	6
Fibi Sándor – Petres Csizmadia Gabriella: Közös erővel, összefogással megmentjük lapunkat, a Katedrát	8
Csicsay Alajos: Kérdezek, vitázom, provokálok	9
Ádám Borbála: Egy kisiskola mindennapjai	12
Baráth László: Továbbtanulási lehetőségek a nyitrai Közép-európai Tanulmányok Karán	13
Vízkeleti László: E-learning	15
Tímár Lívia: Néhány gondolat a magyar nyelv és irodalom művelődési programjának kapcsán	16
H. Nagy Péter: Weöres Sándor születésének 100. évfordulója	18
Haniczkó Anna: Nyelvjárási jelenségek a tornaljai apaliskolások nyelvhasználatában	20
Rakottay Katalin: „Az emlékezés drámái”	21
Számel Petra: Márai Sándor: Eszter hagyatéka (1938) – Sipos József: Eszter hagyatéka (2008)	22
Kantár Balázs: A tanár, az ajándék és Ló Szerafin	25
Barabás Markéta: A Vacskamati, a nagy egyetemes, világméretű csaló című fejezet óravázlata	27
Brutovszky Gabriella: Biológiaóra színesebben	28
Szabómihály Gizella: Nyelvünket tanította, nyelvünkéről írt, nyelvünkért munkálkodott	30
Farkas Béla: Felkészítő gyakorlatok a matematikai tesztre	31
Pintes Lívia: Német feladatok	32
Fekete Farkas Tímea: Versfeldolgozás másképp	33
Stirber Lajos: Kulikúv podzim	34
Pék Éva: Országos emlékműsor Galántán	34
Iskolai hírek	36
Minisztériumi hírek	37

Az iskolakezdés optimális feltételei – az iskolakötelesség és az iskolaalkalmasság különbsége

Minden évben az oktatási törvény értelmében január 15-től február 15-ig folyik a beiratkozás az adott év szeptemberéig hatodik életévüket betöltő gyermekeknek. Gyakran elkövetjük azt a hibát, hogy ezt egyszeri kötelességnek tudjuk be, pedig az iskolára való felkészülés és felkészítés egy folyamat része. Hiszen az iskolakezdés fél év múlva történik, így még lehetőség nyílik a felzárkóztatásra, ha ez szükséges.

Hasznos lenne, ha az iskolaérettség vizsgálata az utolsó óvodai év része lenne, de hazánkban ez nem kötelező. Kérheti a szülő, javasolhatja az óvoda, beiratkozás után az iskola, avagy a gyermekorvos. Az iskolaérettség ugyanis töbttényezős dolog, ezért nagyon fontos, hogy a feltételek között harmonikus együttthatás jöjjön létre. Hiszen a gyermek életkora és fejlettségi kora között kérés, megrekedés, kilengés mutatkozhat, de tanúi vagyunk a bizarr fejlődésnek is, amely a gyermek iskolai alkalmazkodását gátolhatja.

Sokszor abba a hibába esünk, hogy – az egyéb tényezőket figyelmen kívül hagyva – pusztán a gyermek beszédére és külsejére alapozva ítéljük meg az iskolaérettséget. Gyakori megnyilatkozás a szülők részéről: „...hisz olyan nagy ez a gyerek, menjen iskolába...”, „...nézd meg, miket mond, olyan jó a beszélőkéje...” stb.

Az iskolaalkalmasság feltételei a következők:

- **szomatikus érettség:** megfelelő súly, magasság, egészségi állapot, a laterális egyértelműség – ezek a legfontosabb elvárások.
- **értelmi érettség:** tiszta beszéd, megfelelő szókincs, mennyiség-fogalom, színismeret, problémamegoldás stb.
- **érzelmi érettség:** biztonságérzet, hangulati stabilitás, optimista beállítódás, elégedettség stb.
- **szociális érettség:** barátságosság, problémamegoldás, kapcsolat kezdeményezése és tartása, csapatszellem stb.

Az éres feltételei mellett fontosnak tartjuk azt is megkérdezni a szülőktől, hogy van-e idejük a gyermekkel rendszeresen foglalkozni. Gyakran történik,

hogy amikor a kisebbik testvér születik, akkor megy a nagyobbik iskolába. Azonban a szülőt a kisebbik testvér teljesen lekötheti, így nincs elég idejük a nagyobbal foglalkozni, vagy a rendszeresség marad el. Ha egy gyermeket az első félévben rendszeres elvárás, napirend veszi körül, vagyis ugyanabban az időben tanul, ugyanazon a helyen, ugyanazon személlyel, akkor olyan feltételes reflexek alakulnak ki a tanulóban, hogy nyáron is előveszi a képekonyvet, mert kialakul benne a tanulás vágya. Ez egy olyan tanult készség, ami megalapozza a gyermek tanuláshoz való viszonyát, motivációját. Az országunkban végzett PISA-vizsgálat magas függőséget mért az otthoni háttér és az iskolai teljesítmény között, vagyis ha a gyermeknek segítenek otthon a tanulásban, akkor jobb az előmenetele.

Nagyon fontos a gyermek felkészítése az iskolára, pontosabban a tanulásra – és ezen a téren elengedhetetlen a folyamatosság kialakítása. Ennek érdekében kulcsfontosságú az óvoda utolsó évének rendszeres látogatása – a gyermek megszokja a közösséget, a közös feladatmegoldást, napirendet, megtanul csoportban beszélni és hallgatni, ismeri az utasítások fontosságát stb. Már az óvodában jelentkezhetnek a részképesség zavarai, amelyek gátolják a tanulásban, pl. mindenbe belekezd, semmit sem fejez be, csak egyedül játszik, saját maga választja ki a játékot, nem hallgatja az irányítást, mozgásos ügyetlenség figyelhető meg, nem emlékszik arra, ami az óvodában történik, nem jegyzi meg a mondókákat, versikéket stb. Az óvópedagógus megfigyelése fontos, mert jelezheti, hogy a fejlődés milyen fejlesztést igényel. Mivel az iskola első évfolyamában minimális lehetőség nyílik a felzárkóztatásra, ezért szükség volna már az utolsó iskolai évben az óvodások és szüleik számára a havi szinten megszervezett családnapoknak, iskolahívogatóknak, fejlesztő foglalkoztatásnak stb. Manapság gyakori a rajzkörök szervezése az iskolába lépő gyermekek számára, hiszen az ecsetfogás, vonalvezetés mind-mind fejleszti a finommotorikát, így előkészítve a gyermeket az írásra. Ha az iskolában

szervezik ezt, a gyermek könnyebben adaptálódik az iskolai közeghez, hiszen megismeri a leendő társait, az utat az iskolába, a csengetés jelentőségét stb.

Sokéves tapasztalati tapasztalat alapján megállapíthatjuk, hogy a szülő számára az iskolaválasztásnál az iskola minősége a döntő. Az az iskola számít jó iskolának, amelyben szeretik a gyermeket, tisztelik a szülőket és megtanítják a gyermeket az alapvető ismeretekre. Esetünkben szükséges, hogy az anyanyelvi oktatást biztosító iskolai intézmény legyen a hatékonyabb. Az anya-

nyelvi oktatás az a természetes közeg, amelyikben a gyermek él – növekszik, beszél – barátkozik, játszik – tanul, álmodik – tervez. Tény, hogy a gyermek már óvodáskorban nyitott más nyelvek befogadására is, de ehhez az kell, hogy egészséges fejlődésű legyen. Manapság a gyermekek többségére a diszproporcionális fejlődés jellemző, ami azt jelenti, hogy a gyermek a virtualitás világában már tájékozódik, de önellátásában bizony segítségre szorul. A vegyes házasságokban gyakori, hogy a gyermek beszéli mindkét nyelvet, de a nyelvhasználatban a magyar nyelv a domináns – vagyis ezen a nyelven tud hatékonyabban gondolkodni, logikusan következtetni, problémát oldani. Mindkét nyelv szimultán használatánál is a magyar iskolát javasoljuk, hiszen ott a kisebbségi és többségi nyelvet is irodalmi szinten sajátítja el, és a gyer-

mek mindkét kultúra követévé válhat, míg a többségi iskolában csupán egyetlen nyelvet és kultúrát ismerhet meg.

A nyelvváltás olyan lényeges változásokat eredményezhet, amelyek problémákat okozhatnak a gyermek számára: nincsenek vele a barátai, idegen a környezet, a megszokottól eltérően beszélnek, gyakran nem érti, hogy mit mondanak neki, mit várnak el tőle, vagyis az alkalmazkodási idő meghosszabbodik, a reakcióidő lelassul, a kifejezőkészség beszűkül stb. Ez a bizonytalanság különböző primer (nem beszél, nem akar iskolába menni és leckét írni stb.) és szekunder (gyakran beteg, alvás- és evészavar lép fel stb.) problémákat okozhat, és ezek az iskolai teljesítményt rontják.

Az oktatási törvény gondol azokra az esetekre is, amikor a gyermek nem iskolaérett. Ilyenkor a szülők kérhet-

nek egy év halasztást, illetve az iskolának lehetősége van nulladik évfolyamot nyitni, ahol intenzív felzárkóztatás zajlik. Kirívó esetben az iskolakezdés évében is meg lehet szakítani az iskolalátogatást, és az óvodalátogatást folytatni. A gyermek számára az a fontos, hogy megtanuljon tanulni. Ha ez nem alapozódik meg az első két évben, bizony komoly terhelés jelent majd számára az iskolalátogatás is, nem beszélve a tanulásról.

Az ember életét három alaptevékenység határozza meg: a játék, a tanulás és a munka. A hatéves gyermek érdeklődésében ugyanúgy megellehetjük a játék és a tanulás utáni vágyakozást is. A játékos tanulás fontos számára, ehhez jók a fejlesztő füzetek, az iskolahívogató foglalkozások, amelyek előkészítik az iskolába lépését. Élünk ezzel a lehetőséggel!

Szabó Mihály Gizella

Tannyelvválasztás és iskolai beilleszkedés

Igaz ugyan, hogy az utóbbi években csökkent a szlovák tannyelvű iskolába íratott magyar gyermekek száma, de még így is a magyar nemzetiségű iskolaköteles gyermekeknek majdnem az egyötöde kezd meg tanulmányait szlovák iskolában. A probléma nem új keletű, a szlovák nyelvű iskoláztatás pedig köztudottan szoros kapcsolatban áll az asszimilációval, ezért minden év januárjában cikkek, riportok egész sora foglalkozik e témával a szlovákiai magyar nyomtatott és elektronikus sajtóban. Így van ez most is.

Mivel a szlovák iskola melletti egyik leggyakrabban hangoztatott

„érv“ a jobb társadalmi érvényesülés, a témával foglalkozó írások, videoüzenetek stb. leginkább erre reagálnak, azt mutatják be, hogy magyar iskolát végezve is sikeres lehet valaki, illetve az asszimiláció veszélyére hívják fel a szülők figyelmét. A témával foglalkozó és általam megnézett cikkek, interjúk közül kevesebb az olyan, amely a gyermek iskolai beilleszkedésének problémáival foglalkozna, s valójában nem is nagyon találni olyat, amely arra mutatna rá, hogy ez egyáltalán nem csak szlovákiai magyar probléma. A világon százezreket érint a tannyelvválasztás, a kérdést ezért sokan vizsgálták, s tudományos kutató-

sok igazolják, hogy a gyermek értelmi fejlődése szempontjából az anyanyelvű oktatás a legjobb.

Egy, a kisebbségek oktatási kérdéseivel foglalkozó 1953-as UNESCO-kiadvány¹ egyértelműen az anyanyelvű oktatás fontosságát emeli ki. A bevezetőben a szerkesztők leszögezik, hogy minden gyermeknek el kell sajátítania az írást és olvasást, s ennek legmegfelelőbb eszköze az anyanyelv, vagyis az a nyelv, amelyet a gyermek először elsajátított, amelyet családi környezetben (a legtöbbit) használ. Ez esetünkben tehát azt jelenti, hogy egy kizárólag vagy nagyrészt magyar környezetben felnőtt kisgyermek számára, akivel a családja és szűkebb környezete magyarul beszél, azaz a gyermek magyarul szocializálódott, a magyar iskola a megfelelő választás.

Ez a megállapítás számos kutatási eredménnyel alátámasztható, de józan „paraszti gondolkozással“ is erre a következtetésre jutunk. Iskolába elvileg iskolaérett gyermek kerülhet. Az iskolaérettség feltételei jól kidolgozottak, a testi feltételek (testi fejlettség, ép érzékszervek, jó eszközkezelés, a domináns kéz kialakulása stb.) mellett nagyon fontos a megfelelően fejlett beszéd-készség. A szakirodalom anyanyelvi beszéd-készséget említ, de nyilvánvaló, hogy a gyermeknek azt a nyelvet kell megfelelően bírnia, amelyen majd tanulni fog. A beszéd-készség azt jelenti, hogy pl. egy adott képről vagy témáról a gyermek képes önállóan mondani néhány összefüggő mondatot.